

**ПЕТАР КАЧАВЕНДА
(1932-2000)**

Рођен у Купинику (Банат) 9. августа 1932, у породици колони-ста из Босанске Крајине, Петар Качавенда понио је из родитељског до-ма навике – радиност, честитост и хуманост. Изграђујући свој сазнајни, духовни, стручни и професионални лик, школовао се у Вршцу, гдје је завршио гимназију 1953. и на Филозофском факултету у Београду сту-дије на групи за историју 1957, гдје је магистрирао 1966. и докторирао 1972. године. Усавршавајући се у струци историчара, прошао је кроз сва звања, од асистента до научног савјетника. Обављао је низ дужности то-ком радног вијека (члан Уређивачког одбора Зборника Историјског му-зеја Србије био је од 1984. до 2000) и био веома успјешан директор Ин-ститута за савремену историју, чији је научни и управни живот органи-зовао од 1982. до 2000. године.

Васпитаван у духу поштовања и његовања националне традици-је, определијен за идеје социјалне правде и хуманитарне принципе со-цијализма у Југославији и свијету, врстан активиста у омладинском и студентском покрету, Качавенда се определијелио за струку и у научно-страживачком раду у Институту за изучавање радничког покрета, ка-сније Институту за савремену историју, гдје је провео сав радни вијек, остварио запажено мјесто у генерацији историчара Србије и Југослави-је од почетка 60-тих година до савремености.

Првим научним радовима – Криза четничког покрета Драже Михаиловића у другој половини 1942. (1965); Развој и активности на-родне власти на великој слободној територији Југославије у другој по-ловини 1942. (1968) и Улога СКОЈ-а у НОР и револуцији (1969) – пред-ставио се научној јавности као истраживач и аналитичар збивања Дру-гог свјетског рата, сагледаних на простору Југославије кроз компоненте ослободилачког рата и револуције, улоге омладине и бројних контро-верзи које су пратиле ратна догађања и антифашистички отпор.

У око стотину научних радова, објављених у разним часописи-ма, публикацијама и зборницима, Качавенда је на особен начин саоп-

штавао спознање о сложеном бићу ратних и послератних збивања на југословенском простору. У монографијама – Омладински покрет Југославије 1919–1969. (1969); СКОЈ и омладина у народноослободилачкој војсци и партизанским одредима 1941–1945. (1975); СКОЈ и омладина у рату и револуцији (1978); Уједињени савез антифашистичке омладине Југославије 1942–1945. (1985) и Немци у Југославији 1918–1945. (1991), до пуног изражаја дошао је његов научни ангажман и смисао за изучавање улоге и значаја Савеза комунистичке омладине Југославије у рату и револуцији, као и питања њемачке мањине у Југославији.

Смисао за различит приступ одређењима, идејама и прагматичним политичким потребама није жртвовао афинитету стручног и научног рада. Промијењени политички амбијент и трауме ратних сукоба настале разарањем Југославије, за њега су биле нов изазов, утолико сложенији што је као директор Института морао пронаћи смисао научног ангажмана институције чија је друштвена оправданост дубоко уграђена у историографску баштину Југославије од 1918. до најновијег времена. Захваљујући научном интегритету и спремности сарадника Института да се и у тако тешким идејним и материјалним околностима настави лични и колективни научни ангажман, мимо ћутљивих политичких изазова, сачувао је научни живот и унаприједио истраживачки и издавачки рад Института.

За четири деценије рада и стваралаштва у Институту, Петар Качвенда је оставио научни траг у генерацији српских и југословенских историчара који су се превасходно бавили ратом и револуцијом 1941–1945, улогом КПЈ и СКОЈ-а, четничким покретом, мањинским питањима, понашањем фолксдојчера и мноштвом других тема из ратног и послератног времена.

Петар Качавенда је вјеровало у праведније међуљудске односе и таквом се систему радовао, ма колико да га је мало било, осим у његовој машти, нади и ишчекивању. Са осјећањем за правду и праведност, као принципе опхођења, хуман и доброћудан према пријатељима и колегама у струци, благонаклон и кавалерског духа, Качавенда је своју животну путању испунио радом и доказивањем у науци, идејној одређености, породичности и вољи за животом. Као што је дјетињство провео поред оца и мајке у свом родном Купинику и Пландишту, на извору вјере у неки нови, другачији и праведнији свијет, остао је увијек опхрван снагом тог племенитог увјерења. Желио је да се као пензионер суочио са тим завјетом из дјетињства, још за мајчина живота. Није му

се дало. Живот је завршио баш тамо гдје је снагом успомена покушавао да победи болест, његујући мајку на самрти.

Оптимистичког духа и доброћудне нарави, радо се враћао веселијој страни живота, говорио о животним искушењима и искуствима, увјерен да ће тегобе проћи са њему својственим „треба истрајати”. Суочавајући се са породичним, пословним, професионалним и политичким искушењима, Качавенда је био голубије душе, осјећајности за проблеме других, знао је да добро промисли, процијени и одлучи да се то тиче већине. Волио је друштво, знао је да се дружи и да томе несебично да дио шарма који је несумњиво имао. Омиљен и пажљив, њежан супруг и родитељ, поуздан у другарству, пријатељству и струци, вјеровао је, иако озбиљно болестан, у гене предака и мирну и дубоку старост. Ипак, отишао је само неколико сати прије мајчине смрти, потврђујући исконску везу мајке и сина, опхрваних страховањем и патњом само њима знаним.

Петар Качавенда остао је доследан својим идејним и политичким убјеђењима и као историчар, загладан у прошлост, а забринут за будућност државе којој је свим бићем припадао, отишао је и оставио препознатљив траг о себи и свом времену.